

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

M. Antonij Maioragij|| Orationes|| Et Praefa-||tiones

Majoragio, Marcantonio

Monasterii VWestphal., 1599

VD16 ZV 10313

XXII. De Amore , cum Virgilij libru[m] quartum AEneidos iterum publicè
interpretaturus esset.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68843](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68843)

DE AMORE, CVM
VIRGILII LIBRVM QVAR.

tum Aeneidos iterum publi-
cè interpretaturus
esset.

ORATIO XXII.

CVM in omnibus suis Operibus Virgilium admi-
rabilem, ac verè diuinum, siquidem diuinitatis
nomen Poëta sibi vendicant, esse semper iudicari;
tum in Aeneidos sua Libro Quarto se ipsum etiam vi-
cisse, atque omne suum ingenium, artem & doctrinam
ostentasse, facile quivis paulò doctior intelligere po-
test! Quàm enim ingeniosè, quàm artificiose, quàm
doctè in eo vires Amoris indicat! quid ad graues illos
Didonis affectus, & ad Amoris impotentiam ostenden-
dam, hoc Virgiliano Poëmate fieri potest illustrius, at-
que euentius? Cum autem vetus opinio sit, à priscis
illis ducta temporibus, & sapientum hominum consen-
su approbata: Eam Amoris esse vim, quæ ceteras om-
nes vires antecellat: non alienum ab instituto nostro
futurum existimaui, si priusquam ad huius Poëtae Car-
minum explanationem venio, de Amore nonnulla præ-
fatus fuero. Quam in re non sanè mihi explicata dicendi

Vide infra
Præfat. 8.

ratio proponitur : cum non tantum de Amore ipso, sed etiam de ipsius nomine magna sit apud Auctores controversia. Prius ergo de Amoris nomine, postea vero etiam de ipso Amore differemus. Igitur apud Græcos Amor, Ἔρως nominatur. Quod quidem nomen in Platone Plato ἀπὸ τῆς ῥώμης, hoc est, à robore deductum existimat : quod impetu quodam, non ratione, mortales ad voluptatem impellat. Plotinus autem eo in libro, quem de Amore composuit, ἀπὸ τῆς ὀφθαλμοῦ, hoc est, à visione deductum ἔρωτα censet : propterea quod ex aspectu plerumque nasci solet amor. Quod etiam proverbiali quodam Senario iactatur apud Græcos :

Lib. 2.
Eleg. 15.

Ex τῷ εἶσ ὀφθαλμοῦ γὰρ γίγνεται ἀνθρώποις ἔρως.
Et Propertius eo carmine satis indicat :

Si nescis, oculi sunt in amore duces.

Quare Iuuenalis quasi prodigium senem quendam refert :

Satyr. 4.

Qui nunquam visa flagrabat amore puella.
In Cratylo verò Plato putat, ἔρωτα τῶν ὀφθαλμῶν εἰσέρχεται, hoc est, ab influendo : quod extrinsecus per oculos in animum influat. Sed pluribus sanè nominibus apud Græcos Amor appellatur. Nam etiam ἰμερος dicitur ; quod nomen à ῥέω, quod est fluere, duci Socrates existimat ; quem sanè intemperatum Sophocles appellavit, hoc est, ἀκρατον ἰμερον. Quidam etiam πόθος, Amorem appellari volunt. Verum in Cratylo Socrates ostendit, πόθος, absentis tantum rei desiderium esse, non presentis amorem. Unde sunt, qui Apollonium reprehendant super illis verbis ; Ἀπολλωνίδας πόθος, quod πόθος pro amore usurparet.

Προβεντα verò dicunt à cœlestibus appellari, quasi sit alis præditus: quòd, tanquam volucres, huc & illuc volitent amantium vota. Propertius ventosas Amoris alas appellat, ob inanem credo spem. Eius carmen hoc est:

Idem non frustra ventosas addidit alas:

Fecit & humano corde volare Deum.

Alexander Aphrodisæus in Problematis scribit: Veteres ideo fultum alis Amorem sinxisse, quòd in altum, tanquam alites, amantium vota tollantur. & ἰλιαν etiam atque ἑρασιον pro Amore nonnunquam apud auctores reperire est. Latini verò sine vlllo discrimine vtuntur Amoris vocabulo, siue paruum affectum indicare, siue magnam voluerint: & tam honestis, quàm turpibus nomen hoc accommodant. Quamuis cum aliquam turpitudinem & obscœnam cõsuetudinem indicare velint, amores potius in multitudinis numero, quàm amorem appellare consueuerint. Vanam quidem & lasciuium amorem etiam in singulari numero dixerunt: sed qui honestum & laudabilem amorem in multitudinis numero expresserit, vix quenquam ex probatis auctoribus inuenies. Hoc autem nomen latissimè patet, & ad omne desiderium transfertur: vt in sexto Sibylla loquens ad Æneam inquit:

Quod sit tantus amor menti, sit tanta cupido,

Bis Stygios innare lacus.

Et in eodem libro:

Tendebantq; manus ripæ vlterioris amore.

Quin etiam mortis desiderium Amoris nomine Cicero Tuscul. 2. interpretatur ex Æschilo:

Gg 2

Amo

Lib. 2.
Eleg. 12.

Amore mortis terminum inquirens mali.
Cupido verò & pro Amoris Deo, & pro vehementissimi
appetitu solet ab Authoribus vsurpari. Iam verò velle
la amoris intentissima nomina Furoris plerumq; signi-
ficatur, quem Græci *μανία* vocant: quamvis in mul-
titudinis numero politiores scriptores frequentius vsu-
surpent: quod eo Catulli carmine intelligitur:

In Argo-
naut.

Indomitos in corde gerens Ariadna fureres,
Quod autem etiam Cura pro Amore frequenter nunc-
nuntur, nemini dubium esse arbitror: quod velle in
libri carmine liquido satis intelligi potest:

Virg. 4.
Aeneid.

At Regina graui iam dudum saucia cura,
Et paulò post:

nec placidam memi dat cura quietem.
Sed quid Amor sit tandem, vtrum aliqua natura, qui
per se possit esse, vt Deus, aut Homo, aut Daemon: an
affectio tantum animi quaedam: non satis inter scrip-
tes conuenit. Poëta namq; Deum illum esse voluit om-
nino, qui potestate sua nō homines tantum, sed immor-
tales etiam Deos sibi subijciat. Vnde Euripides cum
stolidum & imperitum vocat, qui non Amorem maxi-
mum omnium esse Deum censeret: cuius haec carmina ce-
tantur à Stobæo:

Sen. 61.

Cic. Tusc.
4. in fine.

Ἐρωτα δὲ θεῖς μὴ θεὸν κρίνει μέγαν,
καὶ τῶν ἀπάντων δαιμόνων ὑπέρτατον,
Ἡ σκαῖός ἐστι, ἢ καλῶν ἀπεισθῆναι,
οὐκ οἶδε τὸν μέγιστον ἀνθρώποις θεόν.

In Hippol.
Actu. 2.

Alibi verò scribit idem Euripides: Non tantum viros
& mulieres ab Amore inuadi solere, sed etiam Deo-
rum animos vulnerari: vt ne Iupiter quidem illi res-
stare

stere possit, sed ab eo frequenter dometur. Hesiodus in Theogonia sua scribit: Primum quidem factum Chaos fuisse, postea Terram, postremo Amorem prodixisse. Simonides autem ex Venere & Marte natum asserit, Acusilaus ex nocte & aethere: Alcaeus ex τῆς Ἐγίδως καὶ Ζεφύρου: Sappho Venere & Coeli filium tradit. Cicero de Natura Deorum libro tertio tres Cupidines memorat: quorum primus Mercurio & Diana prima natus dicitur: secundus Mercurio & Venere secunda: tertius, qui Anteros dicitur, Marte & Venere tertia. Sunt etiam, qui Venere & Vulcano genitum Amorem velint: ut Tragedia decima Seneca testatur. In Octaviae Platonicus verò Phaedrus Amorem magnum esse Deum, in Coniunio Platonis probare contendit: itaque multis in locis apud antiquos tanquam Deus colebatur. Legimus enim, Athenis iuxta Palladis statuam, etiam Amoris simulacrum extitisse, cui non aliter, quam Palladi, rem diuinam Athenienses facerent. Lacedaemonios verò accepimus, priusquam cum hoste congrederentur, Amori sacrificare solitos: tanquam is Deus solus victoriam ac salutem praestare posset. Iam apud Thebanos etiam Gymnasium Amori dicatum fuisse comperimus; ubi Cohors quadam, quae Sacra dicitur, ex amantibus & amatis conlabatur. Maxime verò omnium Thespienses, & Pariani, qui in Helleponto sunt, Amorem colunt & omnium Deorum principem habent. Sunt etiam, qui Amorem neque Deum, neque hominem esse affirmant, neque mare neque feminam: quemadmodum Athenaeus libro decimo tertio scribit, ubi plurima de Amore tractantur. Finge-

Eleg. 12.

bant autem puerum, & volucrem, & sagittis armati:
quemadmodū elegantissimè Propert. lib. 2. cecinit. E-
bilis tamen neq; leuē, neq; pennigerū Amorem esse di-
cit, sed grauem potius & stabilem: & Alexis memine
volucrem esse vult, quāuis ab ignavis pictorib. ita fingi
tur. Sunt praterea, qui illū cecū esse velint: quia, quid

Lib. 2.

ait Propertius, Infano nemo in amore videt.

Eleg. 14.

Et id Theocriti autoritate probare contendunt, quia

Eidyll. 10.

scribit in Eidyllio, cui Θερισὺς titulus est.

Τυφλὸς δὲ ὄντων αὐτὸς ὁ Πλούτων

Ἀλλὰ καὶ ὁ φρόντις Ἔρως.

hoc est, Non tantūm Plutus cecus est, sed etiam ceca-
rum plenus Amor. Verūm Moschus in eo pulcherrimo
carmine quod Ἔρως δραπέτης inscribitur, Amorem
oculos acres & ardentis, hoc est, δριμόλα καὶ φλογισ-
τὰ ὄμματα habere scribit. Neq; sanè memini legi,
vbi apud probatos Auctores Amor pro Deo cecus fingi-
tur. At verò quid Amor sit, optimè Seneca Tragedia
decima, qua Octauia inscribitur, his versibus edocet:

Actu 1.

Volucrem esse Amorem fingit, inmit em Deum,
Mortalis error, armat & telis manus,
Arcusq; sacros instruit saua face:
Genitumq; credit Venere, Vulcano satum.
Vis magna mentis, blandus atq; animi calor
Amor est: iuuent a gignitur, luxu,
Ocio nutritur, inter leta fortuna bona.
Quem si fouere atq; alere desistas, cadit,
Breuiq; vires perdit extinctus suas.
Non igitur Deum, neq; Demonem, neq; Hominem esse
Amorem, sed vim quandā mentis, atq; animi calorem
existi.

existimandum est: atq; idco nonnulli dicunt: Amorem nihil aliud esse, quàm boni desiderium: alij verò dicunt, appetitum esse fruendae pulchritudinis. Quae sanè definitiones amba à Platonis schola proflexerunt. Theophrastus autē eximius Philosophus, qui diuinitate loquendi nomen inuenit, Amorem ita describit: Ερος ἐστὶν ἀλογιστὶς ἔπιθυμία, ὑπερβολή, hoc est, Amor est eius, quae ratione careat, cupiditatis exuperantia. Sed difficilimum esse, rectè intelligere, quid sit Amor, Plutarchus ostendit, cùm scribat: Amorem ab alijs mentem quandam, siue intellectum, quem ille ὄν vocat, existimari: ab alijs diuinam animi motionem, atq; Demonium: atq; alia praeterea multa refert, quae tamen Amoris naturam apertè non declarant. Quamuis autem

Plato in conuiuio seu de Amore.

plures Amoris species ab aliquibus numerentur: duae tamen sunt in primis, quae à Platone atq; Platino celebrantur. Alium enim vulgarem Amorem appellant, qui ab ea pulchritudine, quae sensu percipitur, oritur: quam quidem pulchritudinem, vulgarem etiam Venerem appellare solent: aliū autem caelestem nominant, qui à diuinarum rerum, quae intelligentia cognoscuntur, pulchritudine nascatur: & hanc caelestem & diuinam Venerem vocant. Itaq; Lucretius, Poëta & Philosophus egregius cùm hoc intelligeret, suum opus ita exorsus est:

Aeneadum genitrix hominum, Diuumq; voluptas,
Alma Venus.

In hac enim parte praclarissimè Platonici philosophati sunt: dum colligunt: oculos nobis ad Dei cognitionem & immortalitatem duces esse. Nam cùm

In Symposio.

Amor pulchritudinis desiderium sit, (vt ait Plato) huius pulchritudinis, quæ sub sensum cadit, affectum paulatim erigimur ad cælestem pulchritudinem atque diuinam: cuius ideam animo concipientes, admodum quondam desiderio ad eam trahimur, atque hac reuera, quasi vilia & abiecta, negligimus. Hoc est, quod etiam

Cap. 10

Paulus Tarsensis, vir sanctissimus, ad Romanos scribens, ait: Diuina mysteria per harum rerum, quæ cernuntur, considerationem intelligi posse. Vates autem ille diuinus, Cælum (inquit) Dei gloriam enarrat: & Anaxagoras, Ad cæli contemplationem homines esse natos, assererat. Sed ad Amorem nostrum reuertimur: quem ante res omnes genitum fuisse quidam existimant: vnde etiam Phanes dictus est, quod primus apparuerit: qua in sententia Parmenides fuisse videtur, cum ita cecinerit:

Psal. 28.

Metaph. 1. cap. 2.

Πρώτιστον μὲν ἔρωτα θεῶν μὴ τὸ αὐτὸ πάντων. Aristoteles quidem ait: Hermotimum Clazomenium, & Parmenidem, & Hesiodum statuisse, Amorem rerum omnium motricem atque efficientem causam. Plato in Conuiuio scribit, Amorem in natalibus Veneris in hortis Iouis, cum Porus Penia coniunctus fuisset, esse genitum. Sed diuersos animo Amores esse consentiunt omnes: qui tamen ad duas species, quas diximus, reducuntur: vnde Seneca geminum Cupidinem appellat in Oedipo:

Actu. 2. In Hippol. Act. 1.

Concinit tædas geminus Cupido. Et alibi: Quam Vocat matrem geminus Cupido. Nostri etiam Theologi primum illum Amorem diuinum mirificis laudibus celebrant. Itaque Dionysium

Areopagita cum de Sacris Nominibus ac diuinis scriberet, Amorem non pratermisit: inde illa eius verba: *Θεὸς ἔρωσ, ἀγαθὸς, ἀγαθὸς, διὰ τὸ ἀγαθὸν* docetq̄, ab Amore diuino bona omnia profluxisse. Mentēs verò illas supremi chori, quæ Deum propè contingunt, ab Amoris incendio Seraphin nominatas fuisse, Hebræa Lingua peritit testamur. Sed plurimum refert, à qua Venere noster Amor oriatur. Hinc enim omnis vitæ felicitas, & omnis miseria pendet: siquidam omnes, naturali quodam instinctu, boni amore trahimur: sed à Venere, hoc est, ab earum rerum, quarum amore capimur, pulchritudine plerunque decipimur. Hic enim nihil pecunia speciosius esse putat, atque ideo studium suum omne congerendis pecunijs accommodat: alius amore militiæ ducitur: alius sine literis vitam non vitalem (vt ait Ennius) existimat: plurimi, si corporis voluptatibus priuentur, se miseros esse iudicabunt: sunt etiam (quamuis admodum rari) qui tanto virtutis amore flagrent, vt cetera omnia pro nihilo habeant: neque, nisi quantum cogit necessitas, curent. Atque hi soli sunt, quos cælestis Amor ad immortalē gloriam & felicitatem aliquando perducet. Hic autem Amor ille est, quo referti sunt omnes & Platoniorum, & Theologorum libri: cuius tam mirabilis effectus, vt animum à corpore prorsus abstrahat, & ad res sublimes atque pulcherrimas considerandas erigat. Cum enim mentis oculis, sapientiæ splendorem intueri quis potest, admirabiles in eo amores excitantur sapientiæ: atque ita rerum altissimarum cogitatione fruitur, vt ad hæc infima stupeat. Hoc est, quod in Phadone So-

crates ait: Philosophorum vitam nihil aliud esse, quam
mortis commentationem. Nam qui alicuius rei amore
captus est, de ea semper cogitat, & in ea quasi vivit: unde
de Pythagoras dicere solebat: Amorem unam esse ani-
mam in duobus corporibus habitantem. Hinc est, quod
Poëta mulieres eas, quas amant, vitam suam appellant:
vt Propertius:

Lib. i.
Eleg. 2.

Quid iuuat ornato procedere vita capillo,

Teq̄ peregrinis vendere muneribus?

Volunt autem Amorem primum ac principalem actum
esse voluntatis: unde voluntatem amoris efficientem
esse causam statuerunt: pulchritudinem autem, quasi
materiam quãdam, ex qua amor generetur: qua quomodo
modofiat generatio, sanè quãdam egregie Picus in Hym-
nis suis ita cecinit:

Namq̄, vbi membrorum vultus discordia concors

Fulserit, & grata fuerit compaga reuincta,

Ipsa oculos afflat subito, celeriq̄, meatu

Labitur affecti tacita ad penetralia cordis,

Idq̄, trahit, veluti chalybem magnesia cautes,

Et tractum incendit, generatq̄ in pectore flammam

Illecebris fotam placidis, gratoq̄, decore.

Verum non alia ratione quisquam ab hoc amore vul-
gari se liberare poterit, nisi id efficiat, quod Archytus
Tarentinus in eo Libro, quem Περὶ Ὀπίας inscripsit,
præcepisse dicitur: Vt ab ipso Deo ad res, ab ea procrea-
tas, cogitatione procedamus: rursusq̄, à creatis rebus
ad ipsum Deum reuertamur. Cum enim res aliqua
pulchritudine sua nostrum animum mouet, statim ab

ea progredientes, cogitare debemus, quantum debent ea pulchriora esse, qua non oculis, sed intelligentia percipiuntur: rursusq; ab illis ad Dei pulchritudinem ascendere, in eaq; demum acquiescere: cum ab hoc amore diuino (quem admodum antea diximus) felicitas omnis atque beatitudo pendeat. Hic autem amor etiam in Deo est: quippe qui (vt Platonici volunt) amore ductus, hunc mundum procreavit. Et Aristoteles duodecimo prima Philosophiae libro, primam illam Mentem omnia mouere propter amorem censet. Plato in Conuiuio docet: Ab amore diuina ad homines, & humana ad Deos transferri: eumq; qui harum rerum peritus sit, maximè felicem nuncupauit. Clemens Alexandrinus id in nobis situm esse asserit, vt amoris diuini periti stamus: ideo initio eius libri, què *Padagogum* inscripsit, ita inquit: *Τὸ φίλτρον ἐνδὸν ἀνθρώπῳ ἐστίν.* Atq; hic sanè diuinus amor tantopere incenditur, vt ab alijs rebus mentem alienet, atq; in amatum Deum mirabili quadam potestate transformet, vt Dionysius ecstasin ab eo fieri censeat. Hoc illud sanctissimum coniugium animæ cum Deo est, de quo multa Theologi nostri verba faciunt: & Proclus, in Hymno ad *Lyciam* Venerem ita canens:

Σύμβολ' ἔχων νοεροῦ γάμου, νοεῶν ὁµενῶν.

Nunquam autem hic amor nimius, aut nimis intensus esse potest: cum reliqui amores, cum intenduntur, magnas animo perturbationes asferre soleant. Scribit enim Theophrastus in *Amatorio* libro, Cheremonem Tragicū existimasse, amorem, si mediocris sit, esse

esse

esse gratiosum, si verò fuerit intensus, molestias & perturbationes afferre quàm plurimas. Sed neq; aliud præmittendum, quòd hac vnà ratione vel maxime ceteris animantibus homo præstat, quòd rerum pulchritudinem intelligit, atq; eius amore capitur; quòd de Officijs primo Cicero fatetur his verbis: Itaque rerum ipsorum, quæ aspectu sentiuntur, nullum aliud animal pulchritudinem, venustatem, conuenientiam partium sentit. In quarto Tusculanarum libro præteritur, Aptam membrorum figuram, cum quadam coloris suauitate, corporis esse pulchritudinem: Animi vero pulchritudinem esse censuit, opinionum, iudiciorumque equalitatem & constantiam, cum firmitate quadam & stabilitate, quæ virtutem subsequatur. Vtrum autem à corpore, an ab animo, principium habeat sensilis Pulchritudo, questio est. Nam plerunq; accidit, vt animorum magis, quàm corporum, pulchritudine moueamur; multi quæ ad amandum magis firmæ honestate ac pudicitia, quàm procacitate & lasciuia concitantur. Quis enim, nisi vilis & perditus homo, meretricis amore, quamuis pulcherrima sit, capitur? At contra, quemadmodum præclare Lucretius cecinit:

Deteriore fit, vt forma muliercula ametur.

Nam facit ipsa suis interdum scæmina factus,

Morigerisq; modis, & mundo corpore culta,

Vt facillè insuescat secum vir degere vitam.

Eidyll. 6.

qui inscri-

bitur B8-

πολιὰς.

Quid, quòd propter iudiciorum varietatem sæpemen-

ro fit, vt quæ nō pulchra sunt, pulcherrima videantur?

Quod etiam eo Carmine Theocritus indicat:

Πολ-

Πολύφαιμος ἢ ἄρα ἐρωλεῖ, τὰ μὴ καλά, καλὰ πέφαται.
 Vnde Polyphemus apud Ovidium, rigidus homo, ita
 canit: Metam. 13.
fab. 11.

Barba viros, hirtæq; decent in corpore setæ.

Apud Persas autem propter summas delicias nihil pul-
 chrum habebatur, quod non molle atq; effœminatum
 esset. At contra Virgilius in hoc libro Didonem, fœmi-
 nam quidem, sed qua tamen virile nescio quid præ se
 ferret, non tantum Æneæ pulchritudine captam in-
 ducit, quantum eius fortitudine & rebus gestis, quib.
 admirata clamat:

Quæ sese ore ferens? quàm forti pectore & armis?
 Et non ita multo post: Æneid. 4.
in princ.

Heu! quibus ille

Iactatus fatis? quæ bella exhausta canebat?

Morum enim similitudo ea est, quæ maximè amorem
 conciliat. Non igitur mirum, si bellicosa fœmina for-
 tem & bellacem virum adamarit. Nam illam habitam
 quodam quasi virili postea depingit.

Sidoniam picto chlamydem circumdat a lyngo,
 Cui pharetra ex humero.

Er at enim chlamys, non muliebris vestis, sed potius mi-
 litaris. Vnde Plautus in Curculione: Queratis chlamy-
 dem & machæram hanc, vnde ad me pervenerit. Act. 5. Sc. 2
 Et ipse Virgilius in octavo:

ipse agmine Pallas

In medio, chlamyde & pictis conspectus in armis.

Et Cicero pro Rabirio Posthumo statuam Scipionis cum
 chlamyde in Capitolio fuisse: & Neapoli Syllam Impe-
 ratorem chlamydatum scribit. Sed qua de causa acci-
 dit,

dit,

dit, vt amata mulier longè pulchrior amanti, quàm ca-
 teris videatur? & contra vir amatus amanti mulier?
 Hoc quidem propter ideam illam atq; formam ama-
 tæ rei, quam semper animo versat amans, accidere ne-
 cesse est. Longè enim pulchriores animo formas acci-
 pimus, quàm quæ oculis subiiciuntur: itaq; tantùm ea
 cogitatione, qua sibi formam absentis amice repræsen-
 tat, incenditur: vt omnino talem etiam reuera esse,
 qualem animo concipit, existimet. Potest etiam in can-
 sa esse temperamentorum corporis, atq; humorum va-
 rietas, vt nonnulli fœmina alicuius amore capiuntur,
 quam tamen alij deformem existiment. Sic Plato Ar-
 cheanasses Colophonie pulchritudinem præcellere om-
 nibus existimabat: sic Aristoteles Herpillidem amicam
 suam ceteris omnibus, tanquàm omnium pulcherrimam,
 anteponebat. Hoc est, quod Horatius Sermorum libro
 primo scribit:

Satyr. 5.

Illuc peruertitur, amatorem quod amica

Turpia decipiunt cæcum vitia, aut etiam ipsa licet

Delectant, veluti Balbinum Polypus Agna.

Hinc est, quod quidam cæcum amorem esse dicunt: quo-
 niam amantes recto iudicio plerumque priuare solet.
 Magna sanè atq; obscura questio est, qua ratione aut
 causa fieri possit, vt homines ab amore tantum immu-
 tentur, vt non amplius ydem esse videantur. Nostri
 omnino Theologi censent, prauorum Demonum maleficij
 frequentes accidere, vt quis amore turpi capiatur.
 Nam sæpenumero videre licet, non adolescentes tantum,
 et atis feruore concitados, sed etiã proveciores a-
 tatis viros, licet vxores castissimas & forma præstanti-
 115

tes habeant, ita meretricis alicuius petulantissima amore detineri, ut ob eius consuetudinem, non tantum uxorem, sed rei familiaris & filiorum curam negligant.

Ab hac autem Theologorum sententia, non admodum discrepat Porphyrius: qui spiritus quosdam incorporeos ab eiusmodi hominibus attrahi, atque hauriri censeat, à quibus ad amores tam turpes impellantur. Nonnulli Genios in causa esse voluere. Sunt etiam, qui fidium atque astrorum potestati furorem hunc acceptum ferant. Sed quis Genius, aut quæ astra possunt expertia rationis animalia ad homines amandos impellere?

Tradit enim Theophrastus in Amatorio suo, Puerum quendam Olenium, Amphilocum nomine, non mediocriter ab ansere fuisse dilectum. Nicander etiam author est: Nicomedis Bithyniæ regis filium, qui Secundus diceretur, gallinaceo gallo in deliciis fuisse. Quid, quod Clearch. Peripateticus tantum pavonis amorem in puellam Leucadiam fuisse memoriæ prodidit, ut puella mortua non amplius vivere voluerit, sed eius desiderio vita excesserit? Quot exempla delphinorum à Plinio memorantur qui puerorum amore capti sint? Sed horum amorum nihil aliud certè, quam imaginationem quandam in causa crediderim, qua non homo tantum, sed cetera etiam animantes, teste Aristotele, præstant. Capiuntur autem homines amore, obiecta quidem totius corporis pulchritudine, sed tamen propter faciei splendorem maxime: qua in parte magis etiam oculos, quam reliqua, spectant. Nam ut Aristoteles Ethicorum libro nono scribit, Amantibus ipse

aspectus charissimus est, yq; sensum hunc præ ceteris
expe-

Plin. Nat. Hist. lib. 16 cap. 22.

Nat. Hist. lib. 9. ca. 8. Gell. lib. 7 cap. 8.

Cap. 120

expetunt: quod ex eo potissimum amor nascatur. Sed idem Aristoteles à pudore homines in amoris retinelli subindicat, cum amatores nihil magis in amato corpore, quam oculos respicere affirmet, in quibus habitare τὸν αἰδῶν, hoc est, pudorem vult. Et fuit per antiqua opinio: Pulchritudinem aut pudori inesse, aut possum esse pudorem. Vnde maximè tunc incendi amatores Poeta fingunt, cum amatas virgines pudore suffragendi viderint: quod de Lauinia & Turno scribit in dno-

In Probl.

In princip. decimo Virgilius his versibus:

Accepit vocem lachrymis Lauinia matris,
 Flagrantes perfusa genas: cui plurimus ignem
 Subiecit rubor, & calefacta per ora cecurrit.
 Indum sanguineo veluti violauerit ostro
 Si quis ebur; vel mixta rubent vbi lilia multa
 Alba rosa: tales virgo dabat ore colores.
 Illum turbat amor, figitq; in virgine vultus,
 Ardet in arma magis.

Sic etiam Anacreon Teius virginalem aspectum in puero suo celebrat his verbis: ὠ πᾶσι τῶν ἀφ᾽ ἑνὸς ἑταίρου.

Apud Ath.
 Lib. 13.

Ad quod alluisse videtur Phrenicus in Troilo, cum dixit: Amoris lumen in purpureis splendere genis. Pindarus autem faciei splendorem celebrat in Theoxeni Tenedio: cuius hæc sunt verba: Ἀχιλλῆος τῶν ποσσῶν μαρμαριζέσας. Verùm non tantum apta membrorum compositione, sed etiam animi qualitatibus, quæ cum aliqua gratia atque venustate in corporis actionibus splendent, amatores capi non dubium est. Sed quæ ratione fieri possit, vt quis ab Amore liberetur, varia præcepta dari solent. Nam Ovidius cum

artem amandi tradidisset, etiam eius remedia versibus mandare conatus est. Galenus autem Medicus eximius, & Auicenna, cum Amorem putent vehementem esse animi morbum, propterea curandum esse corpus praeceperunt; & de curandi ratione non pauca praecepta tradiderunt. Cicero Tusculanarum libro quarto de Amatore loquens: Sic (inquit) affecto hac adhibenda curatio est: ut & illud, quod cupiat, ostendat quam leue, quam contemnendum, quam nihil sit omnino; quam facile aliunde, vel alio modo perfici, vel omnino negligi possit. Adducendus est etiam nonnunquam ad alia studia, sollicitudines, curas, negocia. Loci denique mutatione, tanquam egroti non conualescentes, saepe curandus est. Etiam nouo quodam amore veterem amorem, tanquam clauum clauo eijciendum putat. Maximè autem admonendus, quantus sit furor Amoris: omnibus enim ex animi perturbationibus est profecto nulla vehemētior. Alij causas illas praecidere iubent, quibus in Amoris laqueos homines incidere plerumque solent, ut comotationes & conuiuia. Nam (ut ait Comicus) Sine Cerere & Baccho friget Venus. Ideo noster ingeniosissimus Poëta fingit, in conuiuio splendido atque regali, inter lusus & blanditias amore captam esse Didonem. Sic enim Venus Amori filio praecepit:

Pag. 225. b

Terent. in
Eunuch.
Act. 4. Sc. 5

Virgil.
Aen. 1.

Ut cum te gremio accipiet latissima Dido,
Regales inter mensas, laticemq; Lyaum:
Et dabit amplexus, atq; oscula dulcida figet:
Occultum inspire ignem, fallasq; veneno.
Vitanda est mulierum consuetudo: proponenda sunt

H b

exem-

exempla continentia: Vt Cyrus apud Xenophontem, cum in Assyriorum pradia diuidenda, pulcherrima quaedam mulier, quae Susiorum regis vxor fuerat, sibi obligisset, eam nec aspicere quidem voluit, ne in aliquam obscœna libidinis cupiditatem incideret. Et Alexander ille Macedo, cum Darij vxorem, quae forma ceteras omnes Persicas mulieres antecelleret, eademq; regis filias cœpisset, eas honestissimè custodiri iussit. Et Africanus Scipio praestanti pulchritudine virginem Hispanam, cum admodum ipse iuuenis esset, sponso suo tamen intactam illibatamq; restituit. Plurimum igitur prodest Virtutis Amor, atq; animi propositum, ad insani Amoris stimulos auertendos. Sed nihil magis hunc furorem arcere potest, quam si quis cogitet, quae inde mala proueniant. Nam, vt ait in Eunucho Terentius:

Act. 1. Sc. 1.

In Amore hac omnia insunt vitia:

Cic. Tus. 4

Iniuria, suspiciones, inimicitiae, induciae;

pag. 226. a

Bellum, pax rursum.

Certè amatores videre licet modò algere, modò estuere; nunc spei plenos, nunc planè desperantes, denique precipites in omne facinus; atq; illud Plautinum in ore habentes: I actor, crucior, agitor, stimitor, versor in amoris rota miser. Tibullus sanè, quant a sit Amoris impatientia, quantus dolor, his versibus ostendit:

In Cistellina, Act. 2. Scena 1.

O ego, ne possem tales sentire dolores,

Lib. 2.

Quàm malle in gelidis montibus esse lapis.

Eleg. 4.

Stare vel insanus cautes obnoxia ventis,

Naufraga quam vasti tunderet vnda maris!

Menander cum Amoris incommoda sensisset: clama-

uit

mare non dubitavit:

Ἡεὺ φεῦ, βροτῶν ἐρωτες ὡς κακὸν μέγα,
 Heu quàm magnum mort alibus malum Amores sunt!
 Quis enim facillè numerare possit, quot regna subuer-
 sa, quot deletas vrbes, quot homines trucidatos, quot
 familias exitio traditas, quot bella, quot cades, quot
 regiones ferro ignique vastatas, insani huius amoris
 causa, Scriptores & Græci & Latini memoria prodit-
 derunt. Vt non illepidè Plautus dixisse videatur: Amo-
 rem primum apud homines carnisicinam commentum
 fuisse. Poète verò non alia de causa sinxerunt homi-
 nes in belluas à Circe commutari, nisi quia capti amo-
 re, vim omnem rationis amittunt. Possunt autem A-
 matores scaro pisci non inconcinne comparari, quem
 præ cæteris omnibus piscibus, aiunt, libidine furere.
 Cum enim piscatores vnã ex eo genere fœminam
 habere possunt, eam in insidijs collocant, & rete cir-
 cumponunt: tunc scari eius potiendæ fœminæ deside-
 rio, quasi æstro quodam perciti, ruunt, & alius alium
 præuertere contendit, vt prior amata fœminæ fruatur:
 quo fit, vt eorũ maxima multitudo parata in retia se
 inuoluat: atq; ita, quemadmodũ M. Antonius Philoso-
 phus & Imperator scribit, διδῶσι δὲ καὶ ὁρμῆς ἀφο-
 ρισίον ταῦτ' ὡς οἱ σκάροι. Magnũ etiam corpori detri-
 mentũ affert intèpestiua Venus: vnde illud Demosthe-
 nis dictũ: Πœνitere tantὸν ἔμο: quoniam Venerem
 semper dolor & pœnitentia sequitur. Nam (vt ait Ari-
 stoteles in Problematis) Semen ab homine pro corpo-
 ris proportione plurimũ emittitur, & ab omni corporis
 parte: quo fit, vt totum corpus concutiat, Hinc est,

In Cistella-
 ria, Act. 2.
 Scena 1.

Section. 4.

H h 2 quodd

quod Abderites Sophista, Paruam quandam epilepsiam coitum esse censuit. Quam quidem sententiam

Noct. Att. Gellius Hippocrati asscribit his verbis: Hippocrates in lib. 19. c. 2.

rem, diuina vir scientia, de coitu Venero ita existimabat: Partem esse quandam morbi teterrimi, quam nostri Comitiam dixerunt. Nam ipsius verba haec traduntur: Τὴν συνουσίαν εἶναι μικρὰν ἐπιληψίαν. Et Cornelius Celsus frequenti coitu corpus dissolui scribit. Aeterna longè minori detrimento sanguinem per venarum sectionem emitti, quàm intempestiuè semen fundi existimat. Cogitandum est igitur quod ait Petrus:

Vt semper multos Venus immoderata dolores

Afferat, innumeratas labes, morbosq; necemq;

Et curuae ante diem praerendat damna senectae.

Quamobrem hanc turpem Venerem atque hunc feriosum Amorem relinquere; & illum castum ac celestem, qui à virtutis & sapientiae pulchritudine splendoreque proficiscitur, sequi decet; qui alios omnes ex animo procul amores eicit, & praesentia sua magnam hilaritatem, & voluptatem affert incredibilem. Veri autem amatoris signa sunt: Ad Amorem sapienter inclinare, de ea cogitare, loqui, scribere somnare.

Aenëid. 1.

Neque enim (inquit Virgilius) patrius consistere mentem

Eclog. 8.

Passus amor.

Et alibi:

Qui amant, ipsi sibi somnia fingunt.

Satis enim constat, intensum amorem etiam dormientes suis imaginibus aut oblectare, aut etiam contristare. Quod multò ante Virgilium Smyrnaeus Bion vidit, qui in suis Bucolicis ita de amore cecinit:

A' μὲν

Ἄ' μεγαλα μοι Κύπρις ἔθ' ὑπνώντι παρέσα.

Aristoteles in Rhetoricis ad Theodecten scribit: *Ve-* Lib. 1.
ros amatores de re amata etiam cum gaudio somnia- Cap. II.
re, & propter perpetuam eius memoriam, quamuis ab-
sit, tamen quasi presente latari: quin etiam ἐν τοῖς
πένθεσι καὶ θρήνοις, hoc est, in luctibus & lamentatio-
nibus quandam tamen amatae rei recordatione subori-
rit voluptatem, quam oculis animi, tãquam presentem,
intuentur. Itaq; summus hic Poëta noster, sicut omnes
animi affectus, ita ingeniosissimè vim Amoris expli-
cans, ita de amante Didone scribit:

Illum absens absentem auditq; videtq;.

Qua res effecit, ut etiam in dolore gratus sit amor:
vnde apud Poëtas Dulcem amaritiem frequenter
inuenies, quod vno verbo γλυκύπικρον Graeci vocant.
Catullus in quodam Epigrammate ita de Venere
scribit:

Plutarch.
Orpheus.
Musæus,

Multa satis lusi: non est Dea nescia nostri,

Qui dulcem curis miscet amariciem.

Apud Plautum in Pseudolo quidã adolescens de amica
sua epistola sic ait: Dulce amarumq; vna nunc misces
mihi. Quod si aliquã rei amatae imaginem, aut si quam
prolem habere potuerint, tum verò seuos dolores ali-
quantulum mitigare solent: atq; ideo Dido, cum abi-
turus esset Aeneas, ita inquit:

Act. 1. Sc. 1.

Saltem si qua mihi de te suscepta fuisset

Ante fugam soboles: si quis mihi paruulus aula

Luderet Aeneas, qui te tantum ore referret:

Non equidem omnino capta, aut deserta viderer.

Ac sanè cum quis amare incipit, statim etiam incipit

Virg. 4.
Aeneid,

Hh 3 id,

id, quod amat, laudare: quod cum Poëta noster non
noraret, amore captam Didonem, statim facit tan-
quam Deum quendam suum, Æneam admirari:

Virgil.
Aen. 4.

Credo equidem: (inquit) nec vana fides, genui esse
Deorum.

Et quemadmodū amans rem amat a maxime suspicit,
& nihil non magnum atq; honorificum de ea ferit &
loquitur: ita nullo modo ferre potest, quæ illi molestæ
esse cognouerit. Quæ intensi Amoris proprietatem Vir-
gilio non incognitam fuisse, declarat illud, quod in se-
cundo libro de Choræbo scribit: qui cum passim criminosa
Cassandram amasiam suam à Grecis trahi videret:

Non tulit hanc speciem furia a mente Choræbon,

Et sese medium iniecit moriturus in agmen.

Quibus verbis ostenditur, Amantes non tantum incom-
moda propter amatam rem pati paratos, sed etiam
ita accidat, mortem: quod de Alceste Admeti vxore
Poëta fabulantur: quamuis hoc pro re certa in Plato-
nis Conuiuio recitetur, & de Tyberio Graccho loquitur
historia. Nihil autem durum, nihil asperum resu-
git amans; modo amata re potitur: quod in Ecloga
decima sic ostendit Poëta:

Galle, quid insanis? (inquit) tua cura Lycoris

Perq; niues alium, perq; horrida saxa secuta est.

Quin etiam nullam conditionem subire durissima ser-
uitutis recusant, vt id tandem, quod concupiscunt, asse-
quantur: sic Hercules seruiuit Omphale: sic Iacobum
quatuordecim annos ob Rachelis amorem Labano ser-
uuisse Sacra Littera testantur. Sed quoniam plus satis
iam fortasse philosophati sumus: hæc, quæ recondite

Genes. 19.

ra videri possunt, relinquamus: & videamus, qua de causa Virgilius Aeneam suam, quem tanquam aliquod insigne probitatis & sapientia exemplar nobis proponit, Amoris tamen laqueis irretitum fuisse velit. Atque ut illas, quae verisimiles sunt, causas praetermittam, Aeneam ideo si Didoni coniunxisse fingit, non quia captus esset eius amore, quod nusquam Poeta docet, sed quia se hospitem egentem & vagum videret, ut ea ratione Didonis gratiam servaret: quoniam (ut ait Cicero) Tempori cedere, hoc est, necessitati parere, semper sapientis habitum. Quis enim non intelligit, si Didonis, amore inflammatae atque furentis, congressum Aeneas refugisset, fore, ut paulo post à Didone vel expelleretur, vel etiam aliquid gravius pateretur? Notum enim erat Aeneas sapientissimo viro, **Acn. 4.**

Lib. 4. Epi
stol. fam. 9

rens quid foemina possit: igitur illi voluit indulgere,
Dum pelago sauiret hyems, & aquosus Orion,
Quassat aequos rates, & non tractabile caelum:
ut verno postea tempore commodius posset in Italiam navigare. Potuit etiam illa gravis esse causa, quae Virgilium, ut amatorem Aeneam fingeret, impulerit: quoniam etiam Homerum, quem unum amulabatur, idem de Ulyssae suo prudentissimo viro finxisse videbat: quem scribit in insula quadam à Calypsone diu detentum **Odyss. 5.** fuisse, donec Iouis imperio coacta fuit eum dimittere. Sed, ut ego quidem arbitror, voluit hoc in libro Poeta, quanta sit vis amoris, ostendere: qui non foeminas tantum, sed etiam gravissimos viros plerumque devinciat: ut id Aeneas dicere posset:

Omnia vincit Amor, & nos cedamus amori.

Virg. Eclog. 10.

Hh 4

Cum

Cum praesertim videret Poëta, duos summos illos Imperatores, quos suis carminibus maximè illustrare cupiebat, Iulium Caesarem, & Octavianum Augustum, amoris illecebris fuisse delinitos. Nam Iulius Caesar in Aegypto Cleopatra amoribus indulfit; Octavianum autem Augustus amore Liviae Drusillae tantopere incensus est, ut eam (quemadmodum scribit Suetonius) in matrimonio Tyberij Neronis, & quidem praegravem abduxerit, dilexeritq; semper vnicè, ac probè perseveranter. Ea verò maxima causa Virgilio fuit, ut Poëticae Artis consuetudinem servaret. Nam apud Poëtas, non hominum tantum, sed etiam Deorum amores celebrantur. Theseus, qui sapientissimus fingitur, duas sorores Phaedram & Ariadnam, Minos Cretum regis filias abducit: Peleus Thetidis amore captus: Hercules amore Deianirae flagrat: Agamemnoni parenti, quamvis Apollinis iussum intelligat, Chryseida reddere recusat: Achilles abductam Briseida, quamquam puer, deplorat. Quid Iasonem, Paridem, Menelaum, Orestem, Protesilaum, innumerabilemque aliorum multitudinem referam? Ipse Iupiter modo Taurus fit, ut Europam rapiat, modo Cygnus cum Lada concumbit: modo aurum in Danae gremium fluit: modo Amphitryon in Alcmena complexibus Herculem generat. Pluto per vim Proserpinam rapit, Venus cum Marte, cum Vulcano, cum Anchisa denique coniungitur. Iuno Zelotypia flagrat, Apollo Daphnes amore cruciatur. Quid plura? nullus apud Poëtas Deus est, nullus homo paulò celebrior, qui non amoris vinculis colla subdidit. Quid igitur mirum, si

Homer,
Iliad. I.

Poëta

Poëta noster *Aneam* suum *amori* indulgentem faciat: cum hoc non à sapientissimis tantum viris, sed à Deis etiã ipsis immortalibus fieri Poëta omnes consentiant? A qua sanè opinione neque *Historia*, neq; *Sacra* *litera* discrepant. In *Historijs* enim habemus, summos illos Philosophos, *Socratem* & *Platonem*, *Aristotelem*, laqueos amoris effugere non potuisse. Quin etiam *Socrates*, cum nihil omnino se scire profiteretur, *artem* tamen amandi se didicisse fatebatur. Apud Romanos omnium sapientissimus *Cato* vincitur & expugnatur ab amore. Quid *M. Antonius* Philosophus & Imperator, quanto *Faustina* amore incensus traditur? Multa præterea consultò, ne nimis longa sumatur oratio. Iam verò in *Sacris Literis* non adolescentes tantum, sed etiam gravissimi & sapientissimi homines amore capiuntur. Quis *Samsone* fortior habitus est? *Iudic. 16.* tamen ab inimicis *Philistæis* in amata gremio sopitus, comprehenditur, & catenis ferreis alligatur. Quis post homines natos fuit unquam, qui pietate & religione *Dauidem* regem superaret? quem unum ipse *Deus immortalis* fassus est, in omnibus rebus sibi planè satisfacisse: tamen hic *insano amore Bersabeæ* captus, *2. Sam. 11.* non tantum adulterium cum ea commisit: sed etiam viro eius eadem crudeliter machinatus est. Age verò, quis de summa *Salomonis* sapientia non audiuit? ut nihil penitus esset in rerum natura, nihil in divinis mysterijs, quod ille vir ignoraret: qui tamen quantopere sit immutatus ab amore, à vobis in *Sacris Literis* legi, quàm à me commemorari mào. Quid ergo? dicet aliquis! Hæcine tu probas? aut

Hh 5 hoc

hoc modo laudes Amoris celebras? Ego verò tibi
 abest, vt probem, vt etiam maximè damanda esse
 censeam. Sed hac ideo commemoro: primum vt Poë-
 tam nostrum ostendam, non sine ratione suam Ame-
 am finxisse, non nihil Amori concessisse: deinde vt doc-
 am, quàm difficile sit, nisi quis diligentissimè caueat, in
 Amoris illecebras non incurrere, à quo tot ac tales viri
 deuincti fuerint. Verùm ea paratissima atque expedi-
 tissima ratio fugiendi Amoris huius est, vt cum alio de-
 more (quod ait Cicero) tanquam clauum clauo truda-
 mus, & Venerem Amorem Musarum amore propo-
 lamus. Solæ enim Musæ vincula & laqueos Amoris
 non exhorrescunt: quod elegantissimo quodam Epi-
 grammate Græco satis indicatur: in quo Poëta fingit,
 Musis Venerem fuisse munitam, nisi Nomen suum
 colerent, se in illas Cupidinem filium suum armatu-
 ram: Musas autem respondisse: Possè eam Marti magis
 illas intentare: se verò prorsus ab Amoris iaculis tutas
 esse. Carmen autem illud quidam Musicy Poëta, qui-
 buit Diogenes Platonis esse volunt: quod in hunc modum con-
 Laert. scriptum est:

Tuscul. 4.
 pag. 225. b.

Epigram.
 G. 9c. lib. 1.

Platoni tri-
 buit Diog.
 Laert.

Vide Nat.
 Comitiss
 Mythol.
 li. 7. c. 15. et
 Luciani Di-
 alogū Vene-
 ris & Cupi-
 dinis, inci.
 Τι δὲ πῶλε
 ἔλεγε

Ἀ Κύπρις Μῆσασι Κοράσια, τὰν Ἀφροδίτας
 Τιμάτ', ἢ τὸν Ἔρον ὑμῖν ἔρωπι θυμῷ.
 Ἐ μὲν δὲ οὐ πῆταλαι τὸ τὸ παιδείου.
 Quæ quamuis ea venustate reddi Latine vix possunt,
 quæ Græcè scripta sunt: ea tamen nos olim sic in Latini
 sermonem conuertimus:
 Alma Venus Musis: Venerem obseruate puella,
 Aut in vos stringet spicula noster Amor.

At Veneri Musæ: Verba ista procacia Marti.

In nos nil iuris iste Puellus habet.

Habemus igitur paratum Antidotum, quo flagitiosi Amoris tela vitare facile possimus: Si nos virgineus Musarum Chorus in clientelam suam admiserit.

DE MUSICA.

ORATIO XXIII.

Cum aliquandiu mecum ipse tacitus animo volu-
 tasset, Auditores, quoniam apud vos, in hoc hu-
 ius anni Professionis nostræ principio, dicendi genere
 potissimum vterer, quod & animos vestros exhilara-
 re, & ad bonarum artium studia vehementius incita-
 re posset: suauissimis ac dulcissimis Q. Horatij Flacci
 cantibus, quos interpretari vobis hoc anno decreui-
 mus, tandem admonitus, de cœlesti illa, ac verè diui-
 na scientia, quam Græco nomine Musicam vocamus,
 cuius magna quadam atque ampla pars est Poëtica
 facultas, verba facere, atque eiusdem laudes, vires,
 commoda, qua penè sunt innumerabilia, quoad per
 me fieri poterit, explicare constitui. Neque enim
 ex tot, tamquæ varijs ac multiplicibus artibus, qua vel
 ab hominibus excogitata, vel Dei beneficio sunt no-
 bis tradita, vlla tam humanitatis est propria: nec
 qua